

ספרות עברית וכללית

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
- פרק ראשון: שירה (שירים מן המחצית השנייה של – (25×1) – 25 נקודות
המאה ה-20 בנושא "זהויות")
- פרק שני: דרמה – (40×1) – 40 נקודות
- פרק שלישי: ספרי קריאה – (35×1) – 35 נקודות
- סה"כ – 100 נקודות
- שלושת הפרקים בבחינה הם **חובה**.
- ענה על שאלה אחת בכל אחד מן הפרקים.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת יצירות.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
- (2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
- (3) שים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב ב**טיוטה** (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות ל**נבחנות** ול**נבחנים** כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — שירה

שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "זהויות"

(25 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 1-4.

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שְׁנֵי יְסוּדוֹת / זלדה

הִלֵּכְהָ אוֹמֶרֶת לְבְרוֹשׁ
כְּאִשֶּׁר אָנִי רוֹאָה
כְּמָה אֶתָּה שְׁאֵנָן
כְּמָה עוֹטָה גָּאוֹן
מִשְׁהוּ בְּתוֹכִי מִשְׁתוֹלֵל
אִיךְ אֶפְשֶׁר לַעֲבֹר אֶת הַחַיִּים
הַנּוֹרָאִים הָאֵלֶּה
בְּלִי שְׂמֵץ שֶׁל טְרוֹף
בְּלִי שְׂמֵץ שֶׁל רוֹחֲנִיּוֹת
בְּלִי שְׂמֵץ שֶׁל דְּמִיוֹן
בְּלִי שְׂמֵץ שֶׁל חֲרוֹת
בְּגִאֲנָה עֲתִיקָה וְקוֹדֶרֶת.
לוֹ יִכְלָתִי הָיִיתִי שׁוֹרֶפֶת
אֶת הַמִּמְסָד
שֶׁשְׁמוֹ תְּקוּפוֹת הַשָּׁנָה
וְאֵת הַתְּלוֹת הָאֲרוּרָה שֶׁלֹּךְ
בְּאֶדְמָה, בְּאֵוִיר, בְּשִׁמְשׁ, בְּמָטָר וּבִטֵּל.
הַבְּרוֹשׁ שׁוֹתֵק,
הוּא יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טְרוֹף
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֲרוֹת
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דְּמִיוֹן
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוֹחֲנִיּוֹת
אֶךְ הַשְּׁלֵהֶבֶת לֹא תִבִּין
הַשְּׁלֵהֶבֶת לֹא תֵאֱמִין.

דיאלוג (דו־שיח) הוא שיחה בין שני משתתפים.

על פי השיר, האם בין שני היסודות בשיר מתקיים דיאלוג של ממש? נמק והדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 3/

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריי.

שְׁדֵרוֹת / שמעון אדף

לִקַּח לִי עֲשָׂרִים שָׁנָה לְאַהֲבָה
אֶת הַחֹר בְּאֶמְצַע שׁוֹם מְקוֹם הַזֶּה.
פְּקֻעוֹת הַכְּתָנָה הַפִּיצוּ לְהִבָּה לְבָנָה
וְהָרוּחַ הִיתָה בְּעוֹכְרֵי הַבְּרוּשִׁים,
עַד שֶׁרָאִיתִי לְרֹאשׁוֹנָה,
בְּעֵין נְכוּנָה,
אֶת הַבָּתִּים חֲסָרֵי הַתַּחֲכּוּם תַּחַת גַּג הָעֲנָנִים,
עַד שֶׁשִּׁמְעֵתִי
אֶת הַהֲמִיָּה הַמְּלָאָה שֶׁל הָרְחוֹב.
לַחֵשׁ אַחֲרוֹן שֶׁפִּלְטוּ גְּלִי הָאֶסְפֵּלֶט
הַתְּעָרֵב
בְּרַחֲשׁ טְרִיקַת הָעָרֵב עַל הַקֶּרֶקַע,
בְּקוֹלָהּ שֶׁל אִשָּׁה נִשְׁכַּחַת, שֶׁבָּגַד בָּהּ
וְסִפְּרָה אֶת הָאֵמֶת שֶׁהִשְׁתַּדֵּלָה
לְהִסְתִּיר בְּפָנֶיהָ.

עֲשָׂרוֹת שָׁנִים שֶׁל שְׁחִיקָה
לְמַדּוֹ אֶת הַיְלָדִים לְלַטֵּף אֶת הַמִּים בְּאֶבֶן,
לְשַׁכְּשֵׁף בְּשׁוֹלֵיּוֹת סִירוֹת נִיר בְּתַקְנוֹהָ מְגַחֶכֶת.
עֲבָרָן הַקֶּרֶקֶסִי שֶׁל הַנְּעֻרוֹת פָּרַח בְּהִנָּף שֶׁל חֲצֵאִית
בְּשֶׁהֶמוֹן נִסָּר אוֹתוֹ בְּמִבְטָאוֹ.
רַק מְקוֹמוֹת חֲסָרֵי אֶהָבָה זֹכִים לְאֶהָבָה מְחַלֵּטָה.

כיצד התמונות השונות בשיר מבטאות את השינוי שחל ביחס של הדובר בשיר לעיר שדרות?
הסבר והדגם את דבריך.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

דברי רקע ראשונים / ארז ביטון

אמי אמי

מכפר השיחים הירקים בִּירֶק אַחֵר.
מִן הַצִּפְּרִים הַמְּחִיבוֹת חֶלֶב מְתוֹק מְּכַל מְתוֹק,
מַעֲרֵשׁ זְמִירֵי אֶלֶף לִילָה וְעוֹד לִילָה.

אמי אמי

שֶׁהֲרַחֲקָה רְעוֹת
בְּאַצְבָּעוֹת צִרְדּוֹת
בְּהִלָּקָאוֹת חֲזָה
וּבִשֵּׁם כָּל הָאֲמָהוֹת.

אבי אבי

אֲשֶׁר עָסַק בְּעוֹלָמוֹת
אֲשֶׁר קִדַּשׁ שְׁבֻתוֹת בְּעֶרְאֵק נָקִי
אֲשֶׁר הָיָה בְּקִי מֵאִין כְּמוֹהוּ
בְּהִלְכוֹת בֵּית כְּנָסֶת.

אני אני

שֶׁהֲרַחֲקָתִי עֲצָמִי
הֲרַחֲקָה אֶל תּוֹךְ לִבִּי
שֶׁכְּשֶׁהִכֵּל הָיוּ יָשָׁנִים
הָיִיתִי מִשְׁגֵּן
הֲרַחֲקָה אֶל תּוֹךְ לִבִּי
מִסּוֹת קִטְנוֹת שֶׁל בֶּן
בִּיהוּדִית
מְרוֹקָאִית.

הדובר בשיר מעריץ את הוריו וקרוב אליהם, עם זה הוא רוצה לבטא את ייחודיותו ואת עצמאותו.
הסבר והדגם כיצד הדבר בא לידי ביטוי בשיר.

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כל הדורות שלפני / יהודה עמיחי

כל הדורות שלפני תרמו אותי
קמעה קמעה כדי שאוקם כאן בירושלים
בבת אחת, כמו בית־תפלה או מוסד צדקה.
זה מחיב. שמי הוא שם תורמי.
זה מחיב.

אני מתקרב לגיל מות אבי.
צואתי מטלאת בהרבה טלאים,
אני צריך לשנות את חיי ואת מותי
יום כדי לקים את כל הנבואות
שנבאו אותי. שלא יהיו שקר.
זה מחיב.

עברתי את שנת הארבעים. יש
משרות שבהן לא יקבלו אותי
בשל כך. אלו הייתי באושוויץ,
לא היו שולחים אותי לעבד,
היו שורפים אותי מיד.
זה מחיב.

לדברי המשורר, אירועי העבר מכתיבים את חייו בהווה.

הסבר והדגם קביעה זו.

פרק שני – דרמה (40 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 5-14.

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך", "טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו", "רומיאו ויוליה"

5. בחר מן הטרגדיה שלמדת מונולוג ודיאלוג (או שני דיאלוגים או שני מונולוגים). תאר אותם, וכתוב באיזה שלב בעלילה הם נמצאים. הסבר את תרומתם לעיצוב הדמויות ולבניית המשמעות הטרגית של המחזה.

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"

אנטיגונה

6. תאר את יחסו של קראון להיימון בנו. בסס את תשובתך על שתי סצנות מן הטרגדיה. הסבר את תרומתו של תיאור זה לאפיון דמותו של קראון ולבניית העלילה הטרגית.

אדיפוס המלך

7. שלוש פעמים מנסים לשכנע את אדיפוס לחדול מחיפוש אחר האמת. תאר שניים מניסיונות אלה. אילו תכונות האופייניות לגיבור טרגי גורמות לאדיפוס להמשיך בחיפושיו? הסבר והדגם את דבריך.

טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו", "רומיאו ויוליה"

המלט

8. למצבי נפש קיצוניים, כמו דיכאון ושיגעון (אמתי או מדומה), יש תפקיד מרכזי בטרגדיות של שקספיר. כיצד מצבים אלה באים לידי ביטוי במחזה "המלט", וכיצד הם תורמים להתפתחותו הטרגית? הסבר והדגם את דבריך.

המלך ליר

9. דווקא העיוורון והשיגעון, שנחשבים למגבלות אנושיות, מובילים את המלך ליר ואת גלוסטר להכרת האמת ולהבנה של המציאות.
הסבר והדגם קביעה זו.

מקבת

10. לפניך דבריו של מקבת (בתרגום של מאיר ויזילטיר) הנאמרים לקראת סיום הטרגדיה.
קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

מָחֵר, וְעוֹד מָחֵר, וְעוֹד מָחֵר
יִזְחַל אֶטְאֵט כְּצֵב מִיּוֹם לְיוֹם
עַד דֶּף אַחֲרוֹן בְּלוֹחֵי הַזְּמַנִּים;
וְכָל תְּמוּלֵינוּ רַק הָאִירוּ דְרֹךְ,
שָׁבָה הֵלְכוּ טַפְשִׁים לְזֵל עֶפֶר.
דְּעוּ, דְּעוּ כְּבָר, גֵּר קֶצֶר!
חֲיִינוּ צֵל עוֹבֵר, שִׁחְקוֹ עָלֹב
הַמֶּקֶץ שָׁעָה עַל הַבִּימָה
וּמִתְנַדֵּף: הֵם רַק מַעֲשֵׂה
שֶׁל מִפְגֵּר, גְּבוּב שֶׁל שְׁצָף-קֶצֶף,
בְּלִי שׁוֹם מוֹכֵן.

פרש דברים אלה, והסבר כיצד הם משקפים את מצבו של מקבת בסיום הטרגדיה.
הבא מן המחזה דוגמה משלבים קודמים בטרגדיה, המבטאת את מצבו הנפשי של מקבת, והסבר אותה.

אותלו

11. בתחילת הטרגדיה יאגו מדבר על אותלו, ואומר כך:
לכן, גם אם אני שונא אותו כמו את ייסורי
הגיהנום, הנסיבות דורשות
בינתיים שאניף דגל וסמל
של אהבה, וזה אכן רק סמל.
(תרגום: דורי פרנס)
אפשר לראות בדברים אלה את תמצית דמותו של יאגו.
הסבר והדגם קביעה זו.

רומיאו ויוליה

12. הסבר את תפקידם של השיקויים והמסכות בעלילה הטרגית.

מחזה מודרני (מן המאה ה-19 או מן המאה ה-20)

13. אילו רגשות או יצרים מניעים את ההתנהגות של דמות מרכזית במחזה המודרני שלמדת?
הסבר והדגם את דברך.

14. הסבר סוגיה חברתית או סוגיה מוסרית-ערכית המשתמעת מן המחזה המודרני שלמדת, ותאר
באילו אמצעים היא מעוצבת לאורך המחזה.

פרק שלישי – ספרי קריאה (35 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 15-17.

15. הכלב היהודי / אשר קרבץ

הסבר מה מפתיע, ואולי אף מקומם, בהצגת השואה ברומאן "הכלב היהודי". הדגם את דברך.

16. סמטת השקדיות בעומריג'אן / דורית רביניאן

הדמויות ברומאן מתמודדות עם מציאות חייהן באמצעות השלמה וקבלה של תכתיבי החברה או
באמצעות מרידה בהם.

על פי הבחנה זו, תאר והסבר את התמודדותן של פלורה ונזי עם מציאות חייהן.

שים לב: על שאלה 17 אפשר לענות רק על פי אחד מן הרומאנים ברשימה שלפניך.

17. חיי פיי / יאן מרטל, רודף העפיפונים / חאלד חוסייני, משחקי הרעב / סוזן מארי קולינס.

נער החידות ממומביי / ויקאס סווארופ

ביצירות רבות מצבים קשים מחשלים את האדם, מחזקים אותו ותורמים לעיצוב אישיותו.
האם קביעה זו נכונה גם בנוגע לרומאן שלמדת? נמק והדגם את דברך.

בהצלחה!